

**АНСАМБЛЬ ЛЬВІВСЬКОГО УСПЕНСЬКОГО
СТАВРОПІГІЙСЬКОГО БРАТСТВА У ГРАФІЦІ
XIX — ПОЧАТКУ XX ст.**

**(на матеріалах відділу наукових досліджень творів
образотворчого мистецтва Інституту досліджень
бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної
наукової бібліотеки України імені В. Стефаника)**

Степан Костюк

*науковий співробітник відділу наукових досліджень творів
образотворчого мистецтва Інституту дослідження бібліотечних
мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Присвячено 425-й річниці утворення і діяльності Львівського ставропігійського успенського братства у Львові, яке у XVII ст. відіграло важливу роль у збереженні й розвитку української культури. У відділі наукових досліджень творів образотворчого мистецтва зберігаються графічні матеріали (літографії, дереворити, офорти), на яких зображено архітектурні споруди, що належали братству. Про історію їх будівництва, збереження і реставрації йдеться в статті.

Ключові слова: архітектура, ансамбль, братство, дзвіниця, Ставропігія, храм, церква, І. Крип'якевич, А. Пилиховський.

The paper is devoted to 425th anniversary of the founding and activity of the Lviv Dormition Brotherhood which in the 17th century played an important role in the preservation and development of Ukrainian culture. In the Department of Scientific Research Works of Art are stored graphics (lithography, wood carvings, etchings) which depicts buildings, belonging to Brotherhood. History of their construction, preservation and restoration is described in the article.

Keywords: architecture, ensemble, brotherhood, belfry, Stavropihiya, temple, church, I. Krypiakevych, A. Pylyhovskiy.

Посвящено 425-й годовщине создания Львовского ставропигийского успенского братства во Львове, которое в XVII в. сыграло важную роль в сохранении и развитии украинской культуры. В отделе научных исследований произведений изобразительного искусства сохраняются графические произведения (литографии, ксилографии, офорты) с изображением архитектурных памятников братства. Об истории их возникновения, сохранения, реставрации и говорится в статье.

Ключевые слова: архитектура, ансамбль, братство, колокольня, Ставропигия, храм, церковь, И. Крипякевич, А. Пилиховский.

У 2011 р. минуло 425 років від заснування Львівського ставропігійського успенського братства. Цій даті була приурочена наукова конференція, яку 30-31 березня 2011 р. у Львові організував Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Оскільки у відділі наукових досліджень творів образотворчого мистецтва Інституту дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника є матеріали, на яких зображено будинки Львівського ставропігійського успенського братства, про них було поінформовано учасників конференції.

Львівське ставропігійське успенське братство виникло в середині XVI ст., у період посилення впливу польської шляхти і католицького духовенства на всі сфери життя українців. Це викликало спротив, який очолили спільноти (братства) українських міщан. Спочатку братства, що існували при церквах, мали лише релігійний характер — опікувалися церквою. В XVI ст. їх діяльність поширилася на соціальну, політичну і культурну сфери. Братчики допомагали міщанам долати матеріальну скруту, виступали зі скаргами до суду на утиски громадських і релігійних прав проскрибованих тощо. На перше місце за кількістю членів та активністю вийшло львівське братство, яке функціонувало при церкві Успіння Пресвятої Богородиці. У 1539 р. воно домоглося відновлення Львівської єпархії, скасованої у XV ст. [9, с. 134-135]. Не пізніше 1585 р. група українських міщан (Ю. та І. Рогатинці, І. та Д. Красовські, Л. Маленький та ін.) розробила статут Львівського братства і подала його антиохійському патріарху Йоакиму IV, який він затвердив у січні 1586 р., а в 1589 р. цей документ підписав царгородський патріарх Єремія. Львівське братство було ініціатором створення аналогічних осередків в інших містах і містечках Галичини, Волині, Поділля і Правобережної України.

У роботі братства брали активну участь відомі діячі культури й освіти України: Степан Зизаній-Тустановський, Кирило Ставровецький, Памва Беринда, Йов Борецький та ін. Діяльність Львівського братства підтримував князь Костянтин Острозький.

Львівському братству належала друкарня, на його кошти утримувалась Львівська братська школа, братство спорудило у Львові визначну пам'ятку архітектури — церкву Успіння Пресвятої Богородиці, організувало у Львові притулок для непрацевдатних,

надавало допомогу незаможним братчикам, намагалося створити у Львові міське самоврядування, незалежне від магістрату і польської влади. Братство відіграло значну роль у збереженні й розвитку української культури, у боротьбі проти католицької експансії.

Насильство з боку польської влади, а також розорення братства у 1704 р. шведськими військами Карла XII призвели до занепаду і зменшення ролі Львівського братства в суспільно-політичному, громадському і культурному житті України. У 1788 р. австрійський уряд ліквідував Львівське братство [3, с. 428].

У 1886 р. у Львові урочисто відзначили 300-річчя заснування Львівського ставропігійського успенського братства. Було видано збірник «Юбилейное издание въ память 300-летия основания Львовского Ставропигийского братства», в якому вміщено ґрунтовну статтю Ісидора Шараневича про історію церкви Успіння Пресвятої Богородиці, опубліковано низку документів, що стосуються історії церкви і братства, серед яких — грамоти польських королів, молдавських господарів, факсиміле листів Костянтина Корнякта до братства, а також декілька планів та зображень ансамблю церкви Успіння Пресвятої Богородиці, які виконав художник Ян Сас-Зубрицький, і фотогравюри роботи Едварда Тшемеського [14]. З приводу ювілею було проведено урочисті збори за участю делегатів Львівського університету, Львівської політехніки і краєвої ради [15].

У збірці образотворчих матеріалів відділу наукових досліджень творів образотворчого мистецтва Інституту дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається 19 гравюр із зображенням архітектурних пам'яток братства — церкви Успіння Пресвятої Богородиці, або, як її ще називають, Волоської, дзвіниці Корнякта і каплиці Трьох Святителів. Серед них — гравюри, виконані у XIX–XX ст. у різних техніках — літографія, офорт, дереворит, ліногравюра, акварель. Їх автори — львівські художники або митці, певним чином пов'язані зі Львовом, — Олександр Григлевський, Одо (Отто) Добровольський, Францішек Ковалишин, Ванда Коженювська, Антон Марковський, Антін Пилиховський, Ян Сас-Зубрицький, Йозеф Свобода, Богдан Сорока, Алоїз Томашевський та ін.

Гравюри походять в основному з колекцій бібліотек В. Баворовського і Народного Дому у Львові.

Свою бібліотеку В. Баворовський почав збирати від 1850 р. До її складу увійшли приватні колекції А. і К. Стадницьких, А. Грабовського, А. Осінського, О. Батовського, Д. Зубрицького. У збірці Д. Зубрицького, наприклад, зберігалися рідкісні матеріали з історії Русі-України, зокрема його праця «Хроніка Ставропігійського братства». Цікавою за тематикою фондів була книгозбірня О. Батовського, а саме, її матеріали з історії Польщі від найдавніших часів до середини XIX ст., окрасою цієї колекції є збірка образотворчих матеріалів: гравюр, дереворитів, літографій, рисунків, серед яких — матеріали з історії України (зображення видів Кам'янця-Подільського, Києва, Львова, Галича, Межибожа та інших міст, портрети визначних діячів України) [17, с. 8-9].

Народний Дім у Львові (заснований 1849 р.), диспонуючи бібліотекою, до складу якої входили приватні книжкові колекції Антона Петрушевича (відомого дослідника історії України і церковного діяча), Григорія Шашкевича (галицького громадсько-політичного діяча, греко-католицького священника), Якова Головацького (відомого вченого, одного із засновників «Руської Трійці»), Порфирія Бажанського (церковного і громадського діяча) та багато інших, — володів і багатою колекцією мистецьких творів, з яких було сформовано при інституції музей. У 1893 р. у музеї було створено чотири відділи: галерею картин і скульптури; збірку доісторичних предметів; нумізматичну збірку і природописний кабінет [1, с. 3-5]. Серед музейних експонатів були роботи українських та іноземних художників із зображеннями архітектурних пам'яток Львова, в тому числі — історичні будівлі Ставропігійського братства. Спочатку бібліотека і музей містилися у будинку «Народного Дому» на вул. Театральній, 22. Перед початком Першої світової війни бібліотеку і музей перевезли на вул. Куркову (Лисенка, 14) [11, с. 284]. В роки Першої світової війни великих збитків заподіяно фондам установи. Її приміщення займали військові частини, а фонди зберігались у пристосованих для цього підвалах. Багато цінних фондів окупаційні війська пограбували і вивезли [6, с. 128]. 28 листопада 1919 р. невстановлені злочинці викрали цінну нумізматичну колекцію.

Мистецькі твори з колекцій Віктора Баворовського і «Народного Дому» після ліквідації у 1940 р. цих установ поповнили фонди відділу наукових досліджень творів образотворчого мистецтва

Інституту дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаніка.

Гравюри цих колекцій мають різну мистецьку вартість, однак вони цінні при вивченні історії України, її історичних пам'яток, зокрема Львова та його архітектури.

Подаємо опис гравюр у хронологічному порядку їх виконання. Якщо назва мистецького твору не розкриває його змісту, описи гравюр частково ановано. Після опису гравюри подаємо довідку про автора.

1. *Свобода Й.* Волоська церква [Успіння Пресвятої Богородиці] : [літографія] / *Йозеф Свобода*. — Львів : Літогр. майстерня К. Піллера, [1865]. — З. 18.5 × 10.5 см ; Л. 31.5 × 23.5 см. — Під зображенням друкований напис: *Cerkiew Wołoska // Lwów przed laty osiemdziesięciu. W współczesnych litografiach Pillera. — Lwów : Zakłady graficzne Piller-Neuman, 1928. — [Табл. 18].*

Інв. № ІІУ 54295.

Датується на підставі передмови до альбому.

Зображення фасаду Успенської церкви і дзвіниці К. Корнякта з південної і східної сторони від вул. Руської і Підвальної. Стіни церкви зведені на невисокому цоколі, розчленовані тосканськими пілястрами на три поля, на кожному полі розміщено по одному арочному вікну. Над полями — широкий фриз із тригліфами і метопами на релігійну тематику. Завершується церква за українською традицією — трьома банями з світловими ліхтарями.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці існувала у Львові, можливо, ще в княжі часи і згоріла у 1340 р., коли Львів штурмували війська польського короля Казимира. Перша письмова згадка про муровану Успенську церкву датується 1421 р. Під час пожежі Львова 1527 р. вона згоріла. У 1547–1559 рр. архітектор П. Італієць (*Petrus Murator, italus*) збудував новий храм, який також згорів у 1571 р. (після відновлення діяв до 1588 р.). На його будову значну суму коштів пожертвував молдавський воєвода О. Лопушанин і його дружина Роксана. Відтоді церкву називають волоською [7, с. 37-44].

Згодом на зібрані кошти жертводавців (Петра-Конашевича Сагайдачного, молдавських господарів Єремії, Павла і Симона Могилів, Бориса Годунова і Дмитра Самозванця) Львівське успенське братство мало намір будувати нову (четверту) церкву. У 1591 р. між братством і архітектором Павлом Римлянином укладено договір

про будівництво цієї церкви. На пропозицію братства Павло Римлянин розробив проект і керував будівництвом до 1597 р., потім керівником був Войцех Капинос, а закінчив будівництво Амвросій Прихильний. Ця будівля збереглася до наших днів. У договорі між архітектором і братством зазначалося, що церква мала зводитись «ведлуг абрису» (згідно з проектом). При будівництві церкви вносились деякі корективи, але в основному дотримувались концепції П. Римлянина. Будівництво закінчили у 1629 р. Середині храм традиційно поділявся на вівтарну частину, головну наву і бабінець. Інтер'єр новозбудованої церкви прикрашали твори художників Ф. Сеньковича, М. Петраховича, М. Філоновича, Ф. Олензького та ін. Вікна у церкві 1920–1930 рр. оздобив вітражами Петро Холодний (батько), на яких зобразив «Фундаторів Успенської церкви», «Київську Русь» та «Галицьку Русь» [10, с. 156].

Дзвіниця К. Корнякта, зображена на літографії, вважається однією з найкращих у Європі. За даними Дениса Зубрицького, дзвіницю на кошти львівського купця Давида Русина почав будувати приблизно у 1567 р. майстер Петро Красовський. Через два роки, коли вежа вже мала значну висоту, вона розвалилася, оскільки фундамент було закладено неправильно [4, с. 174]. Відомий мистецтвознавець, співробітник Оссолінеуму Тадеуш Маньковський дещо уточнив перебіг подій; він вважає, що неіснуючу нині вежу при Волоській церкві на кошти Давида Русина розпочав будувати Фелікс Трубач [Feliks Trembacz], довівши її у 1568 р. до третього поверху. Після смерті Ф. Трубача будівництво продовжив Петро Красовський. У 1570 р. вежа завалилась [19, с. 104]. На її місці на кошти львівського купця Костянтина Корнякта у 1572–1578 рр. архітектор Петро Барбон збудував дзвіницю, яка з незначними змінами збереглася до наших днів [8, с. 58–59].

Дзвіниця крім основного завдання мала і додаткове — виконувала функцію оборонної вежі. Збудована з каменю, спочатку була триповерховою, з шатровим завершенням, мала дещо присадкуватий вигляд, як свідчить її зображення на печатці Ставропігійського братства 1590-х рр. На дзвіниці висить великий (два метри у діаметрі і два метри заввишки) дзвін, названий Кирилом. Дзвіниця неодноразово горіла. Під час реставрації 1695 р. під керівництвом архітектора Петра Бебера надбудовано четвертий поверх, увінчаний бароковим шоломом з ліхтарем, що надало

дзвіниці більшої легкості та стрункості. Пожежа 1779 р. знищила дах і два верхні яруси дзвіниці. Її ремонтували упродовж 1780–1801 рр. У приміщенні вежі певний час перебувала бібліотека братства.

Свобода Йозеф (народився приблизно в 10-х рр. XIX ст. — помер близько 1885 р.) — львівський художник, чех за походженням. Займався живописом і літографією — рисував портрети, пейзажі, історичні сцени. Твори поміщав у часописі «Lwówianin». 1838 р. поселився у Львові, працював у літографічній майстерні Піллера [20, s. 87-91].

2. Діаментовський П. Волоська церква у Львові. Вхід з боку подвір'я : [гравюра на дереві] / *Петро Діаментовський*. — [Б. м.], 1872. — З. 16.7 × 23 см ; Л. 21 × 29.8 см. — У межах зображення — друковані написи, зліва вгорі: 1872; внизу посередині: Dyament. — Під зображенням посередині підпис: Wejście do cerkwi Wołoskiej we Lwowie od strony dziedzińca.

Інв. № 83301.

Зображено вхід до церкви з подвір'я. Біля входу зліва і над дверима, які провадять до бічного приміщення, намальовано святих. Сьогодні цих зображень не видно, очевидно, їх замалювали під час побілки фасаду. Зліва — побутова сцена: постать чоловіка, що сперся об стіну храму.

Діаментовський Петро — варшавський художник, майстер дереворити XIX ст. У 1871–1873 рр. виконував замовлення для журналу «Kłosy», мав зв'язки із Варшавською майстернею дереворитів (*Drzeworytnia Warszawską*), близько 1878 р. був керівником її філії у Петербурзі. Кілька його дереворитів поміщено у виданні Скімборовича та Герсона [21; 22, s. 134].

3. Сас-Зубрицький Я. Вигляд [церкви Успіння Пресвятої Богородиці у Львові] з півдня : [гравюра на металі] / *J. Sas Zubrzycki*. — Львів : Вид-во Ставропігійського ін-ту, 1885. — З. 31.5 × 19.5 см ; Л. 48 × 32.5 см. — У межах зображення — друкований напис: Zdejmował i rysował J. Sas Zubrzycki. — Під зображенням підпис: Видь отъ юга [від вул. Руської] // Юбилейное издание въ память 300-лѣтняго основанія Львовскаго Ставропігійскаго братства. — Львовъ : Иждивениемъ и типомъ Ставропігійскаго ин-та, 1886. — Т. 1. — Табл. 4.

Інв. № 556309/ 1.

Сас-Зубрицький Ян (народився 25.06.1860 р., с. Тлусте на Тернопільщині — помер 14.08.1935 р., Львів). Закінчив Львівську політехніку (1875–1885). Упродовж 1905–1912 рр. був інспектором міського будівництва у Кракові. У 1919–1929 рр. — професор історії архітектури у Львівській політехніці. Автор проєктів костьолів, наукових праць з історії архітектури [18, s. 345-346].

4. Сас-Зубрицький Я. Поперечний розріз [церкви Успіння Пресвятої Богородиці у Львові] : [гравюра на металі] / *J. Sas Zubrzycki*. — Львів : Вид-во Ставропігійського ін-ту, 1885. — 3. 31 × 19.9 см ; Л. 48 × 32.5 см. — У межах зображення друкований напис: Zdejmował i rysował J. Sas Zubrzycki. 1885. — Під зображенням підпис: Разрезъ поперечный // Юбилейное издание въ память 300-лѣтняго основания Львовскаго Ставропігійскаго братства. — Львов : Иждивениемъ и типомъ Ставропігійскаго ин-та, 1886. — Т. 1. — Табл. 3. Инв. № 556309/ 1.

Окрім поперечного розрізу церкви зображено також південний фасад каплиці Трьох Святителів і верхню частину дзвіниці Корнякта.

5. Сас-Зубрицький Я. Проекція горизонтальна [церкви Успіння Пресвятої Богородиці у Львові] : [гравюра на металі] / *J. Sas Zubrzycki*. — Львів : Вид-во Ставропігійського ін-ту, 1886. — 3. 32 × 21 см ; Л. 48 × 32.2 см. — У межах гравюри — друкований напис: Sierpień. 1885. Zdejmował i rysował J. Sas Zubrzycki. — Під зображенням підпис: Проекція горизонтальная // Юбилейное издание въ память 300-лѣтняго основания Львовскаго Ставропігійскаго братства. — Львов : Иждивениемъ и типомъ Ставропігійскаго ин-та, 1886. — Т. 1. — Табл. 1. Инв. № 556309/ 1.

Окрім поземельного плану церкви зображено також план каплиці Трьох Святителів та дзвіниці Корнякта.

6. Тшемеський Е. Вигляд [церкви Успіння Пресвятої Богородиці у Львові] з сторони апсиди (зі сходу) : [фотодрук] / *Едуард Тшемеський*. — Львів : Вид-во Ставропігійського ін-ту, [1886]. — 3. 33.5 × 25.5 см ; Л. 48 × 32.5 см. — У межах зображення — друкований напис: Фотодрукъ Е. Тшемескаго. — Під зображенням підпис: Видъ отъ стороны апсиды (отъ востока) // Юбилейное издание въ память 300-лѣтняго основания Львовскаго Ставропігійскаго братства. — Львовъ : Иждивениемъ и типомъ Ставропігійскаго ин-та, 1886. — Т. 1. — Табл. 4.

Инв. № 556309/ 1.

Тишемський Едуард (народився 1843 р., м. Грац (Австрія) — помер 3.01.1905 р. у Львові). Жив у Львові. Близько 1865 р. відбув фотографічну практику в майстерні Себастьянетті (*Sebastianetti*) у Трієсті (Італія). Повернувшись до Львова, працював у фотографічній майстерні Й. Едера. У 1869 р. відкрив власну фотомайстерню на вул. Коперника у Львові. Його твори, які експонувались на виставках у Лондоні (1871) і Відні (1873), відзначено медалями. У 1877–1887 рр. його майстерня містилася в Європейському готелі, вул. Маріяцька (тепер пл. Міцкевича), з 1887 р. — на вул. 3 Мая (тепер вул. Січових Стрільців). Член Віденського фотографічного товариства і Львівського фотографічного товариства [16].

7. Тишемський Е. Вхідні двері до каплиці [Трьох Святителів у Львові]: [фотоdruk] / *Едуард Тишемський*. — Львів: Вид-во Ставропігійського ін-ту, [1886]. — З. 33.5 × 25.5 см; Л. 48 × 32.5 см. — У межах зображення — друкований напис: Фотоdrukъ Е. Трёмеского. — Під зображенням напис: Двери входа до часовни // Юбилейное издание въ память 300-летия основания Львовского Ставропігійского братства. — Львовъ: Иждивениемъ и типом Ставропігійского ин-та, 1886. — Т. 1. — Табл. 10.

Инв. № 556309/ 1.

8. Коженъовська В. Подвір'я Успенської [Волоської] церкви: [офорт] / *Wanda Korzeniowska*. — Львів: [Майстерня Н. Altenberg, G. Seyfarth, E. Wende і sp.], 20-ті роки ХХ ст. — З. 20 × 17 см; Л. 40.5 × 33 см. — Під зображенням підпис олівцем: *Wanda Korzeniowska // Korzeniowska W. Kościoły starego Lwowa. 11 akwafort / Wanda Korzeniowska*. — Lwów: Н. Altenberg, G. Seyfarth, E. Wende і sp., s.a. — К. № 8.

Инв. № ИИУ 215793.

Зображення каплиці Трьох Святителів у Львові, збудованої у 1578–1591 рр. на кошти К. Корнякта. Тривалий час дослідники вважали, що архітектором каплиці був Петро Красовський [12, с. 93; 18]. Мистецтвознавець Т. Маньковський у Львівському міському архіві знайшов документ, у якому вказано, що К. Корнякт уклав контракт з А. Підлісним про будівництво каплиці Трьох Святителів. Таким чином, помилку було виправлено [19, с. 115].

У поземельному плані каплиця має вигляд прямокутника. Пілястри ділять її стіни на три поля. Зверху стіни опоясані фризом, прикрашеним розетами і крилатими голівками ангелів. Каплиця

має великі аркові вікна. По центру західної стіни вхідні двері прикрашені, мабуть, найкращим у Львові порталом, удекорованим виноградною лозою. Каплиця (подібно до українських дерев'яних церков) завершується трьома куполами на багатогранних барабанах (середній — восьмигранний, бокові — дев'ятигранні) з ренесансними ліхтарями. У 1671 р. каплиця горіла, відбудована на кошти львівського міщанина О. Балабана, тому її називали також балабанівською. У 1846–1847 рр. у південній стіні каплиці пробрили двері, з'єднавши каплицю із церквою Успіння Пресвятої Богородиці.

Каплиця Трьох Святителів завершує чудовий ансамбль Успенської церкви, який є високим зразком української архітектури епохи Відродження, що чудово зобразила художниця у своєму офорті.

Коженьовська Ванда (народилася 1883 р., м. Станіслав (тепер Івано-Франківськ) — померла 18.08.1935 р. у Львові) — графік і живописець. Вчилася у Львівській художньо-промисловій школі Августиновича і Батовського, пізніше — в Мюнхені. Працювала в техніці офорта, гравюри на металі та дереві. Ілюструвала книги [23, s. 124-126].

9. Добровольський О. Успенська (Волоська) церква : [хромолітографія] / *Odo Dobrowolski*. — Львів : Літогр. установа акційного товариства у Львові, 1914–1915. — 3. 40.5 × 29 см ; Л. 57.3 × 40.2 см. — У межах зображення справа внизу факсиміле автора: *Odo Dobrowolski // Dobrowolski O. Awtolitografie / Odo Dobrowolski*. — Lwów : Zakł. Litograf. Akc. T-wa we Lwowie, 1914–1915. — К. № 5.

Інв. № ІІУ 215791.

Зображення південного і східного фасадів церкви, дзвіниці Корнякта, фрагмента будинку, що прилягає до неї, а також вежі міської ратуші, над якою майорить прапор. У колекції відділу наукових досліджень творів образотворчого мистецтва Інституту дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника єдине зображення церкви Успіння Пресвятої Богородиці, виконане у кольоровому естампі. Оскільки альбом вийшов друком під час російської окупації Львова 1914–1915 рр., на обкладинці надруковано: *Dozwolono przez wojenną cenzurę*.

Добровольський Одо (Отто) (народився 1833 р., м. Чернівці — помер 1917 р., м. Київ) — художник. Вчився в гімназії у Львові. Мистецьку освіту здобув у Кракові в Академії мистецтв. Продовжував навчання у Парижі та Мюнхені. Згодом повернувся до Львова. 1915 р. виїхав у Росію [22, s. 68].

10. Григлевський О. Успенська (Волоська) церква у Львові : [гра-
вюра на дереві] / *A. Gryglewski*. — [Б. м.], [XIX ст.]. — З. 23.5 × 18.5 см ;
Л. 25 × 19.5 см. — Під зображенням — друкований напис: *Cerkiew
wołoska we Lwowie. Rytował na drzewie A. Gryglewski*. — На зво-
роті текст пол. мовою. Вирізка з журналу «*Tygodnik ilustrowany*». —
1874. — № 320. — S. 101.

Інв. № 83302.

Фрагмент зображення церкви (вигляд з подвір'я) і каплиця
Трьох Святителів.

Григлевський Олександр (народився 4.03.1833 р., Бжостек —
помер 20.08.1879 р., Гданськ) — художник. Мистецьку освіту
здобув у Кракові та Мюнхені. З 1860 р. жив і працював у Кра-
кові. 1871 р. був у Львові, Підгірцях і Олеську. 1879 р. переїхав
до Гданська [22, s. 505-508].

11. Ковалишин Ф. Успенська (Волоська) церква у Львові :
[акварель, олівець (ескіз)] / *Францішек Ковалишин*. — [Львів,
XIX ст.]. — З. 13 × 10 см ; Л. 21.5 × 16.5 см. — Авторство і назву
встановлено на основі старої інвентарної книги відділу наукових
досліджень творів образотворчого мистецтва Інституту дослідження
бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника.

Інв. № 814.

Зображено фрагмент середньовічного Львова, оточеного обо-
ронним муром. На передньому плані — Босацька хвіртка в обо-
ронній стіні та будинок, розміщений зовні муру, очевидно, для
варти. У дальній перспективі видніє дзвіниця Корнякта і вежа
старої міської ратуші. Біля хвіртки, праворуч за оборонною
стіною, зображено двоповерховий будинок львівських міщан По-
летилів, розібраний 1838 р.

Босацьку хвіртку в оборонному мурі пробили у 1642 р., якраз
навпроти Волоської церкви, для проходу до костюлу кармелітів
(босих). Власне через цю хвіртку 1704 р. війська шведського
короля Карла XII вдерлися до міста.

Ковалишин Францішек (народився, очевидно, близько 1870 р. —
помер 1915 р. у Львові) — художник-аматор. Вчився на архітек-
турному факультеті Львівського політехнічного інституту.
Працював у Львівському міському архіві. Малював архітектурні
пам'ятки, фрагменти старих будинків з натури, робив копії
інших рисунків [23, s. 198].

12. Пилиховський А. Каплиця Трьох Святителів у Львові : [літографія] / *Антін Пилиховський*. — Львів, [кінець XIX ст.]. — З. 23.3 × 16 см ; Л. 30.3 × 23 см. — Під зображенням — друкований напис: Часовня при ц. Волошской во Львове.

36. Нар. Дому. Інв. № 3789/ 10.

Зображення північного і західного фасадів каплиці, завершеної трьома куполами з ренесансними ліхтарями.

Пилиховський Антін (народився 25.05.1860 р., с. Нова Гребля (тепер Польща) — помер після 1916 р.) — український маляр і графік. Вчився в Краківській школі мистецтв (1877–1880). Жив у Галичині. Писав картини на історичні теми, змальовував архітектурні пам'ятки. Серед його творів — «Хрещення Русі», «Бій з татарами біля Десятинної церкви», «Оборона Києва від татарської навали» та ін. Твори Пилиховського часто репродукувалися [5, с. 40; 13, с. 177].

13. Пилиховський А. Успенська (Волоська) церква у Львові : [літографія] / *Антін Пилиховський*. — Львів, [кінець XIX ст.]. — З. 24.5 × 16.7 см ; Л. 29.8 × 22.7 см. — Під зображенням — друкований напис: Церков Успенская (Волошская) во Львове.

Інв. № 83311.

Зображення південного і східного фасадів церкви, дзвіниці Корнякта та фрагментів житлових будинків.

14. Томашевський А. Успенська церква у Львові : [літографія] / *A. Tomaszewski*. — [Б. м., друга половина XIX ст.]. — З. 20 × 14 см ; Л. 28 × 18 см. — Під зображенням — друкований напис: A. Tomaszewski rysował. Cerkiew Stawropigialna Wołoska we Lwowie.

Інв. № 83299.

Південно-східний вид церкви і дзвіниці Корнякта. Нижню частину східного фасаду закриває одноповерховий будинок, споруджений між церквою та оборонною стіною, проіснував до 1835 р. Мабуть, будівля слугувала стайнею для коней, які належали Миському і Королівському арсеналам. Зліва — зображення триповерхового будинку, на місці якого у 1905 р. звели кам'яницю колишнього страхового товариства «Дністер».

Томашевський Алоїз (XIX ст.) — художник-аматор. Вчився у Львівському університеті на хірургічному факультеті. Виконував гравюри для часопису «Lwowianin», що друкувалися в майстерні Піллера та в Оссолінеумі [20, с. 92].

15. Марковський А. Волоська церква : [офорт] / *Antoni Markowski*. — Львів, 1925. — З. 17.5 × 13 см ; Л. 40 × 29 см. — Під зображенням справа — авторський підпис олівцем: *A. Markowski // Markowski A. Teka graficzna / Antoni Markowski*. — Lwów : Wykonał i odbił na prasie ręcznej 100 ekzemplarzy numerowanych autor, 1925. — К. № 5.

Інв. № ІІУ 215795.

Зображення східного фасаду церкви Успіння Пресвятої Богородиці, дзвіниці Корнякта і фрагмент будинку, що прилягає до неї.

Марковський Антон (народився 13.06.1878 р., м. Калиш, Польща — помер 22.06.1949 р., Лондон). Закінчив гімназію у Калиші. У 1904–1911 рр. вчився в Академії мистецтв у Кракові. Від 1911 р. жив у Львові. Був викладачем рисунка в 1-й реальній школі. Брав активну участь у художньому житті Львова, в 1934 р. був членом керівництва Спілки львівських артистів-графіків. 1941 р. разом з армією В. Андерса опинився в Ірані. В 1945–1947 рр. — керівник кафедри малярства Ліванської Академії мистецтв у Бейруті. Від 1948 р. жив у Лондоні [24, s. 398-399].

16. Марковський А. Інтер'єр Волоської церкви : [офорт] / *A. Markowski*. — Львів, 1925. — З. 15 × 11 см ; Л. 40 × 29 см. — Під зображенням справа — авторський підпис олівцем: *A. Markowski // Markowski A. Teka graficzna / Antoni Markowski*. — Lwów : Wykonał i odbił na prasie ręcznej 100 ekzemplarzy numerowanych autor, 1925. — К. № 6.

Інв. № ІУ 215795.

Зображено західну частину храму (бабінець) і фрагмент його центрального нефа.

17. Марковський А. Каплиця Трьох Святителів у Львові : [літографія] / *Antoni Markowski*. — [Б. м., початок ХХ ст.]. — З. і Л. 40 × 29.5 см. — У верхньому лівому куті — монограма автора, праворуч внизу напис: *Antoni Markowski*.

Інв. № 83300.

Твір — майже тотожний зображенню, що на літографії А. Пилиховського (Зб. Нар. Дому; Інв. № 3789/10).

18. Тирович Л. Львівський мотив : [гравюра на дереві] / *Ludwik Tyrowicz*. — Львів, 1937. — З. 12.8 × 17.5 см ; Л. 22.8 × 29.3 см. — Під зображенням — друкований підпис: *Ludwik Tyrowicz*; нижче: *Motyw ze Lwowa. Drzeworyt. L. Tyrowicza*.

Інв. № 83335.

Зображено частину вул. Підвальної. Видніє дзвіниця Корнякта, вежа міської ратуші і купол Домініканського костюлу.

Тирович Людвиг (народився 15.07.1901 р., м. Львів — помер 17.02.1958 р., Лодзь (Польща). Мистецьку освіту здобув у Школі мистецтв у Варшаві (1923–1926). Від 1930 р. жив у Львові, від 1945 р. — в Лодзі. Працював переважно в техніці літографії, гравюри на металі та дереві [25, с. 202].

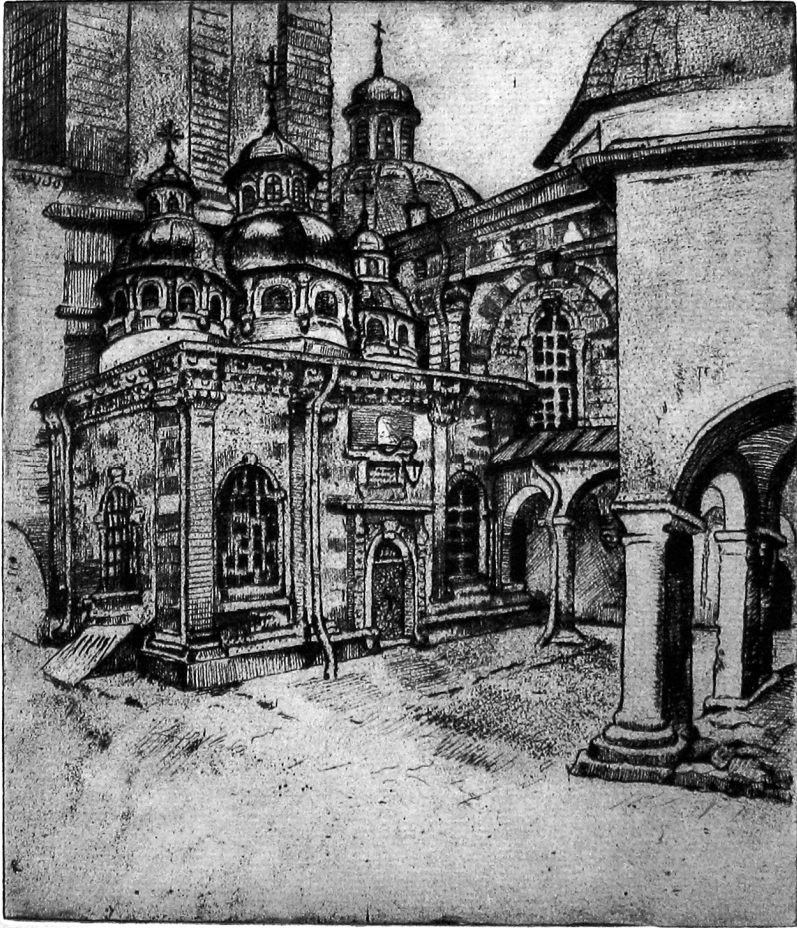
19. Сорока Б. Ансамбль Успенської Церкви : [ліногравюра] / Богдан Сорока. — Львів, 1983. — 3. 28 × 29 см. ; Л. 42 × 45 см. — Під зображенням — авторський підпис.

Інв. № Ест. 383.

Вид пам'ятки архітектури зі сторони внутрішнього подвір'я.

Сорока Богдан (народився 13.09.1940 р.). У 1964 р. закінчив керамічний факультет Львівського інституту декоративного і прикладного мистецтва (тепер Львівська академія мистецтв). Учень Карла Звіринського та Івана Гуторова. Працює у галузі станкової графіки та малярства. Учасник обласних, республіканських та зарубіжних виставок [2, с. 48].

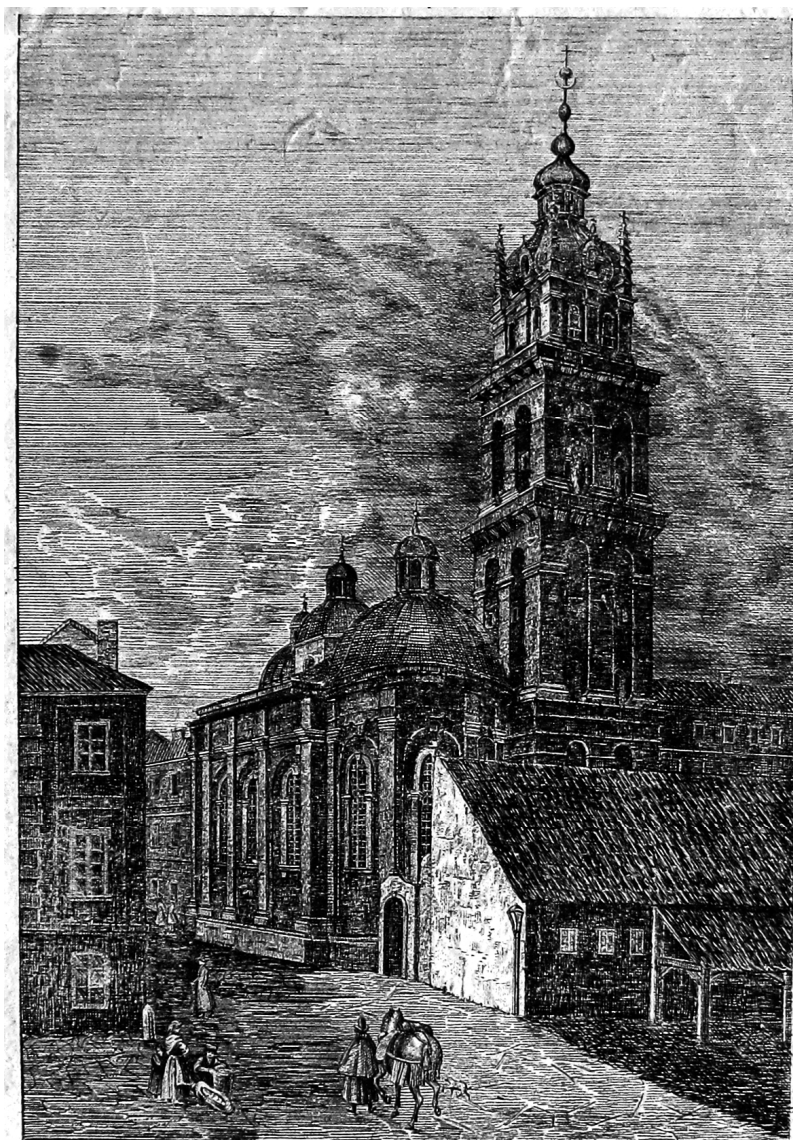
Гравюри з колекції відділу наукових досліджень творів образотворчого мистецтва Інституту дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника слугують дослідникам при вивченні історії Львова чи окремих його пам'яток, їх експонували на виставках, присвячених історії нашого міста, на інших тематичних виставках, які влаштовувались у нашій бібліотеці спільно з Національним музеєм у Львові ім. Андрея Шептицького, Львівською галереєю мистецтв та іншими установами. Їх використано як ілюстративний матеріал у виданнях (Каталог гравюр XVII–XX ст. з фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР. (Архітектура Львова). — Київ, 1989 ; Ювілей Маркіяна Шашкевича в музеях Львівської галереї мистецтв. — Львів, 2002 ; Історія Львова : у 3 т. — Львів : Центр Європи, 2006. — Т. 1. — С. 1256-1772) та багатьох інших друках.

8

Паніла Корсунська

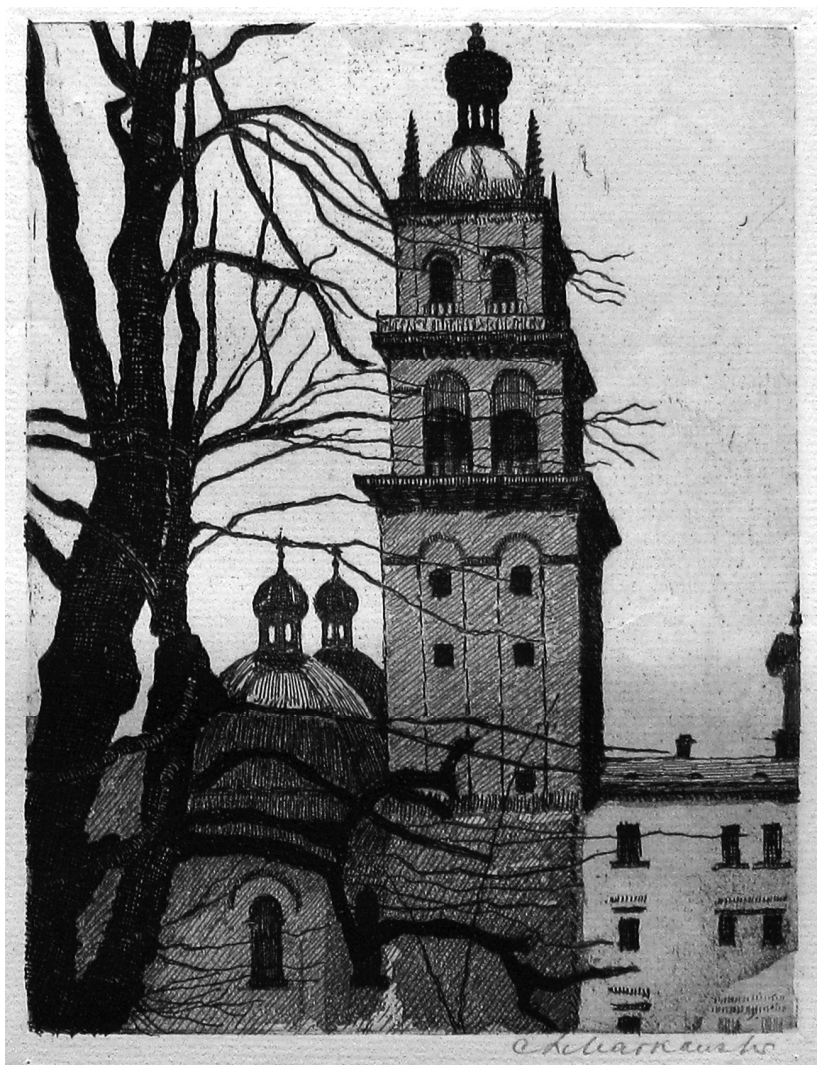
Коженьовська В. Подвір'я Успенської [Волоської] церкви : [офорт]

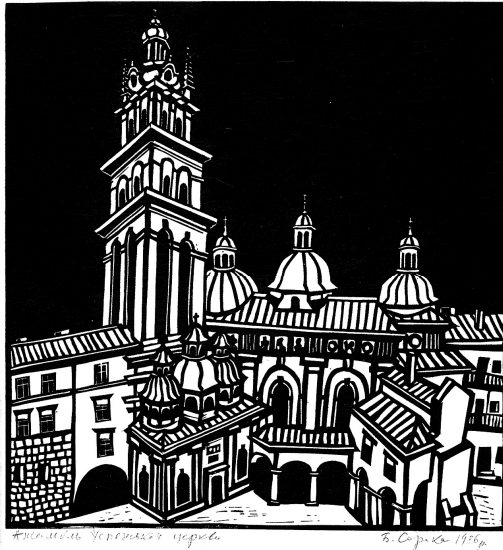
Cerkiew Świątyni Ducha Świętego we Lwowie.

Томашевський А. Успенська церква у Львові : [літографія]

Марковський А. Волоська церква : [офорт]

Сорока Б. Ансамбль Успенської Церкви : [ліногравюра]

1. Барвінський Б. Бібліотека і музей «Народного Дому у Львові» 1840–1919 / Богдан Барвінський. — Львів : З друкарні Ставропігійського Ін-ту, 1920. — 47 с.
2. Графіка львівських художників. 1939–1984 : каталог виставки. — Львів : Облполіграфвидав, 1987. — 62 с.
3. Довідник з історії України. А-Я. — Вид. 2-ге, доопрац. і допов. — Київ : Генеза, 2001. — 1135 с.
4. Зубрицький Д. Хроніка міста Львова / Денис Зубрицький ; пер. з пол. мови І. Сварника ; наук. коментар М. Капралю. — Львів : Центр Європи, 2002. — 601 с.
5. Каталог гравюр XVII–XX ст. з фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка АН УРСР. (Архітектура Львова). — Київ : Наук. думка, 1989. — 47 с., іл.
6. Колосовська О. Бібліотека Народного Дому : з історії формування фондів / Ольга Колосовська // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка. — Львів, 2002. — Вип. 9/10. — С. 124–134.
7. Кос Г. Вулиця Руська у Львові / Ганна Кос, Роман Федина. — Львів : Центр Європи, 1996. — 91 с.
8. Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові / Іван Крип'якевич. — Львів : Каменяр, 1991. — 167 с.

9. Крип'якевич І. Історія України / Іван Крип'якевич. — Львів : Світ, 1990. — 519 с.
10. Мельник І. Львівські вулиці і кам'яниці, мури, закамарки передмістя та інші особливості королівського столичного міста Галичини / *Гор Мельник*. — Львів : Центр Європи, 2008. — 383 с.
11. Орлевич І. Товариство «Народний Дім» у Львові в 1914–1917 роках / *І. Орлевич* // Україна. Культурна спадщина, національна свідомість, державність : Ювілейний збірник на пошану Івана Патера. — Львів, 2008. — [Вип. 16]. — С. 275-288.
12. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР : (иллюстрированный справочник-каталог) : в 4 т. / редкол.: *Г. Н. Логвин* (отв. ред.). — Киев : Будівельник, 1985. — Т. 3. — 337 с.
13. Словник художників України. — Київ : Головна ред. УРЕ, 1973. — 269 с.
14. Юбилейное издание въ память 300-летия основания Львовского Ставропигийского братства. — Львов : Изданиемъ и типом Ставропигийского Ин-та. — 112 с., ил.
15. Ювілейний концерт // Діло. — 1886. — 18 січ.
16. Dawna fotografia Lwowska. 1839–1939 / red. nauk. *Aleksander Żakowicz*. — Lwów : Centrum Europy, 2004. — S. 25-28.
17. *Kotula R.* Biblioteka Wiktora Baworowskiego we Lwowie / *Rudolf Kotula*. — Lwów, 1926. — 13 s., il.
18. *Łoza S.* Architekci i budowniczowie w Polsce / *Stanisław Łoza*. — Warszawa : Budownictwo i architektura, 1954. — 423 s.
19. *Mańkowski T.* Dawny Lwów. Jego sztuka i kultura artystyczna / *Tadeusz Mańkowski*. — Londyn : nakładem Fundacji Lanckorońskich i Polskiej fundacji kulturalnej, 1974. — 423 s.
20. *Opatek M.* Litografia Lwowska 1822–1860 / *Mieczysław Opatek*. — Wrocław ; Kraków : Zakł. Narodowy im. Ossolińskich, 1958. — 108 s.
21. *Skimborowicz H.* Wilanów. Album widoków i pamiątek oraz kopie z obrazów Galeryi Wilanowskiej wykonane w drzeworytni warszawskiej z dodaniem opisów skreślonych / *H. Skimborowicz, W. Gerson*. — Warszawa : Olgebrand, 1887. — 186 s. z il.
22. Словник артистів польских і обcych в Polsce діяających. Мalarze, рѣзбiарзе, графичи. — Wrocław... : Wyd-wo PAN, 1975. — Т. 2. — 532 с.
23. Словник артистів польских і обcych в Polsce діяających. Мalarze, рѣзбiарзе, графичи. — Wrocław... : Wyd-wo PAN, 1996. — Т. 4. — 470 с.
24. Словник артистів польских і обcych в Polsce діяających. Мalarze, рѣзбiарзе, графичи. — Warszawa : Краг, 1993. — Т. 5. — 684 с.
25. Wielka Encyklopedia PWN. — Warszawa, 2005. — Т. 28. — 584 s.